

KS. STANISŁAW LIBROWSKI

Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. Tom 18
--

CZTERECHSETLECIE EREKCJI SEMINARIUM WŁOCŁAWSKIEGO (1569—1969) *

Artykuł niniejszy przedstawiam w trzech punktach. W pierwszym podaję krótkie wiadomości o fundacji seminarium w r. 1568, w drugim streszczam dokument erekcyjny tejże szkoły z r. 1569, wreszcie w trzecim publikuję wspomniany dyplom.

1. FUNDACJA SEMINARIUM DIECEZJALNEGO WE WŁOCŁAWKU W R. 1568

W trzy lata po uruchomieniu seminarium duchownego we Wrocławiu (1565) a w niespełna pół roku w Braniewie — w diecezji warmińskiej (1567) biskup wrocławski Stanisław Karnkowski (1567—1581), za zgodą swej kapituły i zebranego na synodzie w miejscowej katedrze kleru, ufundował w dniu 16 marca 1568 r., jako pierwsze na ziemiach tzw. rdzennej Polski, a trzecie w obecnych granicach naszego państwa, seminarium diecezjalne we Włocławku¹.

Środki materialne, przewidziane na utrzymanie nowego zakładu naukowo-wychowawczego, zostały określone przez wspomniany synod na sumę 1000 zł polskich w stosunku rocznym. Od biskupa ordynariusza miało pochodzić 600 zł, z trzech opactw cysterskich diecezji — Koronowa, Pelplina i Oliwy — po 100 zł, wreszcie wspólnie 100 zł mieli złożyć trzej prepozyci zakonni — kartuski, cysterek żarnowieckich i dominikanek żukowskich².

Biskup Karnkowski, na tymże synodzie diecezjalnym, nie tylko postanowił założyć ale rzeczywiście założył i wkrótce potem uruchomił seminarium duchowne. Zaświadcza o tym najpierw papież św. Pius V w piśmie do wymienionego biskupa wrocławskiego, datowanym w Rzymie 22 maja 1568 r., zatwierdzającym uchwały odbytego przez niego synodu (w dniach 16—17

* Odczyt wygłoszony w Seminarium Duchownym we Włocławku 9 stycznia 1969 roku.

¹ Por. S. Librowski: Czterechsetlecie fundacji Seminarium Włocławskiego (1568—1968). *Arch. Bibliot. kośc.* T. 17: 1968 s. 211—218. — Tenże: Właściwie, które seminarium diecezjalne w Polsce jest najstarsze? *Tamże* s. 219—225.

² Statuta synodalia dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae. Coll. et ed. Z. Chodyński. Varsaviae 1890 (W dalszym ciągu cytuję: Statuta synodalia) s. 47: „Seminarii vero institutio tam fuit necessaria, quam quae unquam maxime ——. Cui fundando et instituendo rever. dominus episcopus —— sexcentos florenos annuos ex certis redditibus conferre promisit ——. Ut autem plus esset nervorum et maior pecunia confici posset, usus est ad eam rem abbatum quoque auxilio ——. Quare rever. et religiosi dominis Coronoviensi, Olivensi et Pelplinensi abbatibus haec pensio —— fuit imposita, ut singuli quotannis centenos florenos numerarent in usum seminarii. Reliqui vero tres praepositi in Pomerania, nimirum Carthusiensi, Żarnovecensi et Żuchoviensi, omnes simul, centum florenos annuatim conferrent”.

marca tegoż roku), a wśród nich także fundację seminarium. Powołanie do życia seminarium duchownego uważa Pius V za najważniejsze osiągnięcie wspomnianego synodu oraz dotychczasowego pontyfikatu Karnkowskiego we Włocławku. Kto dokonał takich czynów na progu swego urzędu biskupiego — mówi dalej ojciec święty — ten przez to samo gwarantuje, iż wyda najlepsze owoce także w przyszłości, a jednocześnie wywrze zbawienny wpływ na sąsiednich ordynariuszy³.

A chociaż akt erekcyjny seminarium z 16 sierpnia 1569 r. zda się wyowiadać, że wymieniony synod raczej tylko uchwalił założenie i zorganizowanie szkoły⁴, to przecież z drugiego ważnego dokumentu dotyczącego diecezji włocławskiej, ustanawiającego urząd generalnego ekonoma dóbr biskupstwa⁵, wydanego przez Karnkowskiego tego samego dnia (16 VIII 1569) i wobec tych samych świadków, dowiadujemy się, iż nowa instytucja zaczęła działać już wcześniej⁶. W następstwie tego wypadnie nam zauważyć, że dyplom erekcyjny Seminarium Włocławskiego należy do grupy dokumentów poświadczeniowych a nie dyspozytywnych⁷.

W końcu w r. 1577, w 9 lat po założeniu seminarium, jeden ze świadków synodalnych wizytacji katedry i kapituły włocławskiej, wicekustosz tegoż kościoła Franciszek z Pszczonowa, zeznał wobec archidiakona Józefa Konarzewskiego, wizytatora generalnego wymienionych instytucji⁸, iż seminarium we Włocławku założył biskup Karnkowski już na synodzie roku 1568 i że szkoła zaczęła od razu funkcjonować⁹.

³ Statuta synodalia s. 79: „Venerabilis Frater — —. Spei, quam de te habuimus, abs te ipso tuae administrationis initio gaudemus esse responsum. Quod enim synodum dioecesanam celebrasti — — quod seminarium ex decreto Tridentini concilii instituisti et de mensae tuae redditibus dotasti; in eo recisti muneri tui praeclara admodum fundamenta. Ex istis porro praeteritis officiis tuis in spem non dubiam venimus de futuris — — et exemplum tuum finitimis episcopis ad imitandum propositum fore speramus — —”.

⁴ Documenta historica Seminarii Wladislaviensis. Coll. et ed. S. Chodyński. Warszawa 1897 (Cyt. Documenta seminarii) s. 15: „— — in synodo dioecesana nostra — — Wladislavia solenniter celebrata, seminarium huiusmodi in Dei nomine in eadem civitate nostra, circa ecclesiam maiorem, instituendum atque ordinandum et specialiter dotandum decrevimus — —”.

⁵ Monumenta historica dioeceseos Wladislaviensis. [Fasc.] 16. [Ed.] S. Chodyński. Wladislaviae 1898 (Cyt. Monumenta dioeceseos) s. 38—44.

⁶ Monumenta dioeceseos s. 39: „Qui quidem oeconomus cum omnium mensae episcopalis bonorum et proventuum, tum eorum imprimis, quae et quos nos — — seminario ministrorum Ecclesiae, ad praescriptum sacri concilii Tridentini dudum a nobis instituto, alio diplomate nostro segregavimus, addiximus et incorporavimus, diligentem curam habere debbit — —”. Słowo „dudum” znaczy dawno i niedawno. Dla udowodnienia tekstu wystarczy nawet to drugie znaczenie. Będziemy zatem mieli, że biskup Karnkowski założył nasze seminarium duchowne (niedawno) przed wystawieniem dlań dokumentu erekcyjnego.

⁷ Dokumenty poświadczeniowe stanowią tylko pisemne świadectwo dokonanej czynności prawnej, która dopełniona przez oświadczenie woli prawodawcy nie traci swej mocy prawnej w wypadku neutrwalenia jej na piśmie. Natomiast dokumenty dyspozytywne — to akty tworzące prawo, tak że bez wystawienia dyplomu, względnie jego wręczenia, nie ma czynności prawnej, a zatem i powstania nowego stanu prawnego. Zob. S. Kętrzyński: Zarys nauki o dokumencie polskim wieków średnich. T. 1. Warszawa 1934 s. 56—58. — K. Maleczyński: Zarys dyplomatyki polskiej wieków średnich. Cz. 1. Wrocław 1951 s. 10—11.

⁸ Monumenta dioeceseos, XVI s. 33.

⁹ Monumenta dioeceseos, XVI s. 14—15: „De seminario quoque testis interrogatus respondit, in eum modum fuisse per rev. dominum seminarium institutum anno Domini 1568, de mense februario, cum sacrosancti concilii Tridentini decreta in convocatione synodali per eundem reverendissimum, uti praesidentem dioecesanam synodi, publicata erant. — — Seminarium ipso facto institutum fuit, certum et commodum domicilium exaedificatum — —”. Podkustosz katedralny podał tu pomykowo, że synod odbył się w lutym, zamiast w marcu, 1568 r.

2. EREKCJA SEMINARIUM WŁOCŁAWSKIEGO W ROKU 1569

W dniu 16 sierpnia 1569 r., na zebraniu generalnym kapituły katedralnej i za jej zgodą, wystawił biskup Karnkowski dokument erekcyjny dla wspomnianego seminarium duchownego. W arendze dyplomu nawiązuje on do znanego już dekretu soboru trydenckiego z 15 maja (zmodyfikowanego 16 lipca) 1563 r., nakazującego biskupom zakładanie seminariów diecezjalnych¹⁰, natomiast w jego narracji przypomina fakt fundacji tejże szkoły na synodzie diecezjalnym, odbytym we Włocławku 16 marca 1568 r.¹¹.

W dyspozycji dokumentu założyciel kładzie ogólne zręby organizacyjne pod nową instytucję. A więc w ramach zadeklarowanych od siebie na synodzie z dochodów biskupstwa 600 zł rocznie przeznacza Karnkowski na ten cel uposażenie stałe w gruntach wsi Witowo i Zbłag oraz w dziesięcinie snopowej ze wsi Chełmce, Szóstka i Kicko¹². Atoli pozostałe (z tysiąca) 400 zł, przewidziane z klasztorów, mają wpływać do instytucji w gotówce, uiszczane na św. Marcina (11 listopada). Właściciele majątków rolnych czy gospodarstw chronicznie odczuwali brak pieniędzy, w następstwie czego chętniej pokrywali swe zobowiązania wobec innych w naturze. Skorzystał z tego biskup włocławski dla siebie, zobowiązując z drugiej strony do dotacji gotówkowej na seminarium, bardzo potrzebnej ale też trudniejszej do wypłacenia, zakony. Zapewne głównie z tego powodu wiadomi opaci i prepozyci, w następnych latach, dość opornie uiszczali na rzecz naszej szkoły z trudem zdobyte na gospodarce fundusze¹³. Do ziemi i dziesięcin w naturze Karnkowski dodał swojej fundacji darmowy przemiał zbóż w pobliskich młynach biskupich.

W myśl dokumentu erekcyjnego w seminarium powinno znaleźć wykształcenie i wychowanie 24 kleryków. Trzecia część spośród nich miała znać także język niemiecki, aby mogła później pracować w prowincji pomorskiej tutejszej diecezji, posiadającej duży procent ludności niepolskiej. Kandydaci do seminarium powinni mieć ukończonych przynajmniej 15 lat życia. Na czele szkoły mają stać rektor i profesorowie. Omawiany dokument nie podaje, ilu w ówczesnym seminarium miało być nauczycieli, jednakże z przytaczanych powyżej akt wizytacji katedry z r. 1577 wiemy, iż było ich siedmiu — dwóch profesorów do teologii, dwóch magistrów od filozofii i trzech bakałarzy dla nauk humanistycznych¹⁴. Siedmiu profesorów na 24 studiujących to całkiem duża liczba. Stamtąd również dowiadujemy się, że założyciel wystawił zaraz jakiś budynek szkolny dla nowej instytucji. Dotychczas bowiem uważaliśmy, za ks. S. Chodyńskim¹⁵, że Karnkowski ulokował swych seminarzystów w zabudowaniach szpitalnych św. Witalisa.

Sprawy gospodarcze szkoły dyplom erekcyjny zwierzał generalnemu ekonomowi dóbr biskupstwa, który raz w roku, na styczniowym posiedzeniu kapituły katedralnej, miał składać sprawozdanie ze swego włodarzenia ordynariuszowi diecezji, albo komisji złożonej z trzech przedstawicieli kapituły i rektora seminarium.

Klerycy, zaraz po przyjęciu do seminarium, powinni otrzymać strój duchowny i tonsurę, z okazji której mieli złożyć przysięgę na stałą służbę

¹⁰ Conc. Trid., sess. XXIII c. 18 de reform.

¹¹ Zob. punkt I tego artykułu.

¹² Wymienione wsie znajdują się dzisiaj w pow. radziejowskim i inowrocławskim.

¹³ S. Chodyński: Seminarium Włocławskie. Włocławek 1904. (Cyt. Chodyński: Seminarium) s. 186—191.

¹⁴ Monumenta dioeceseos, XVI s. 15.

¹⁵ Chodyński: Seminarium s. 239—240.

kapłańską w tutejszej diecezji. Nakreślony w dyplomie program nauczania wydaje się w najogólniejszym zarysie pokrywać z dzisiejszym *ratio studiorum* niższego i wyższego seminarium duchownego. Składały się na nie: język polski, łaciński i grecki, filozofia chrześcijańska oraz pismo św., właściwa teologia, sakramentologia, homiletyka i liturgika. Klerycy winni ponadto uczestniczyć we mszy św., spowiadać się przynajmniej raz w miesiącu oraz ćwiczyć w głoszeniu kazań.

Zakład miał być często wizytowany przez biskupa względnie, w jego zastępstwie, przez wikariusza generalnego diecezji i delegata kapituły katedralnej.

Dokument został uwierzytelniony pieczęciami Karnkowskiego i kapituły wrocławskiej oraz podpisem biskupa założyciela¹⁶.

3. PUBLIKACJA DOKUMENTU EREKCYJNEGO SEMINARIUM

Dyplom erekcji Seminarium Duchownego we Wrocławku wydają (według oryginału) po raz drugi. Domaga się tego obecny jubileusz szkoły, dający czytelnikowi okazję do zapoznania się z tym najważniejszym źródłem historycznym omawianej instytucji. Tym bardziej wypada to uczynić, że wydawnictwo, w którym był on po raz pierwszy drukowany, jest od dawna wyczerpane. Zresztą pierwsze wydanie dokumentu, nie oparte na żadnej instrukcji wydawniczej, nie zawsze jest poprawne. Poniższy dyplom publikuję według *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku* (Wrocław 1953).

Wrocławek, 16 sierpnia 1569.

Stanisław Karnkowski, biskup wrocławski, za zgodą miejscowej kapituły katedralnej, wystawia dokument erekcyjny dla ufundowanego w dniu 16 marca 1568 roku Seminarium Duchownego we Wrocławku, w którym określa jego organizację i zapewnia mu byt materialny.

Or. — Arch. Diec. Włocl., bez sygn. Pergamin zapisany na 4 kartach + 2 k. ochr., 31 × 40 cm. Pieczęcie woskowe bpa Karnkowskiego i kapituły włocl. wiszą na jedw. sznurze, założonym wzdłuż grzbietu dokumentu.

Kop. współcz. — Arch. Diec. Włocl., ABKP, akta t. 6 k. 12v—15v: Privilegium[m] super Seminario.

Wyd. 1 — *Documenta historica Seminarii Wladislaviensis* s. 15—19: Erectio Carnkoviciana Seminarii Wladislaviensis.

Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam inter plurima, quae in concilio generali Tridentino¹⁷ laudabiliter instinctu Spiritus Sancti sunt constituta, non minus necessario quam utiliter Ecclesiae Dei provisum est, ut singulae cathedrales metropolitanae atque his maiores ecclesiae, pro modo facultatum suarum et diocesis amplitudine certum^a puerorum ipsius diocesis vel provinciae, si ibi non reperiantur, numerum in collegio, ad hoc prope ipsas ecclesias vel in alio loco convenienti ab episcopo eligendo, alere ac religiose in ecclesiasticis doctrinis educare, seu alias seminarium perpetuum Dei ministrorum instituere teneantur. Proinde nos Stanislaus Karnkowski, Dei et

^a certam or 1 wyd. 1.

¹⁶ Documenta seminarii s. 15—19.

¹⁷ Sobór trydencki, trwający w l. 1545—1563.

Apostolicae Sedis gratia Wladislaviensis et Pomeraniae episcopus¹⁸, constitutioni et ordinationi huiusmodi concilii generalis innitentes, communicato super hoc consilio venerabilium fratrum nostrorum praelatorum et canonicorum totiusque diocesis nostrae abbatum et aliorum clericorum assensu in synodo diocaesana nostra, cum primum ad hanc episcopalem cathedram divina gratia evecti sumus, in civitate nostra Wladislavia solenniter celebrata¹⁹, seminarium huiusmodi in Dei nomine in eadem civitate nostra, circa ecclesiam maiorem²⁰, instituendum atque ordinandum et specialiter dotandum decrevimus²¹, prout huius diplomatis nostri tenore instituimus et ordinamus pro dote et fundo ipsi (unde tam praeceptores et magistri, qui eidem seminarium praesint, idque in bonis literis et disciplina christiana ad pietatem instituunt, mercedem et stipendia, quam ipsa iuventus seminarii victum, vestitum, libros et alios sumptus in omnibus habeant necessarios) villas mensurae nostrae Withow²² et Sbliąg²³, cum ipsarum praediis, agris, pratis^b, censibus, proventibus et obventionibus universis ad illas quomodolibet pertinentibus, nec non decimas manipulares omnis grani et seminis post agros villarum nostrarum episcopalium Chelmcze²⁴, Szosnka²⁵ et Kiczko²⁶ provenientes, quae ab antiquo ad mensam pertinebant episcopalem; insuper et liberam molitionem frumentorum pro usu illorum absque solutione mensurae molitoriae in molendinis nostris civitati Wladislaviensi adiacentibus, in quibus illis commodum videbitur, eorundem venerabilium fratrum nostrorum assensu accedente, perpetuo damus et assignamus per praesentes. Qui quidem proventus et abventiones universae dictarum villarum et decimarum ad sexingentorum florenorum per mediam sexagenam pecuniarum numeri et monetae polonialis summam citra vel ultra ascendere existimantur. Et praeter hoc, ad eiusdem seminarii [proventum] magis augendum, reverendi domini Laurentius Zalinski Coronowiensis²⁷, Caspar Gieskow Oliwensis²⁸, d—Leonardus Rembowski—d Pelplinensis²⁹, diocesis nostrae Wladislaviensis abbates ordinis Cisterciensis, singuli ex suis abbatialibus proventibus, per centum, reliqui vero prae-[2]-positi regulares in Pomerania existentes, cum

b pratis or.

c Szosuka or.

d—d Miejsca puste w or., kop. i wyd. 1.

¹⁸ Stanisław Karnkowski, biskup kujawski i pomorski w l. 1567—1581. Por. H. Kowalska: Karnkowski Stanisław. W: Pol. słow. biogr. T. 12. Wrocław 1966—1967 s. 77—82.

¹⁹ Karnkowski odbył swój pierwszy, ogólnodiecezjalny synod w katedrze włocławskiej w dniach 16—17 marca 1568 r. Zob. Statuta synodalia s. xxix, 41.

²⁰ Seminarium Włocławskie od swego początku aż do dnia dzisiejszego znajduje się na tym samym miejscu, przy katedrze.

²¹ Por. punkt 1 niniejszego artykułu i przyp. 1.

²² Włotowo, wieś w pow. radziejowskim.

²³ Zbliąg, wieś w pow. radziejowskim.

²⁴ Chelmcze, wieś w pow. inowrocławskim.

²⁵ Obecnie Szóstka, wieś w pow. radziejowskim.

²⁶ Kiczko, wieś w pow. inowrocławskim.

²⁷ Wawrzyniec Zaliński, opat cystersów w Koronowie. Zob. Korespondencja Hieronima Rozrązewskiego. Wyd. P. Czaplowski. T. 1: 1567—1582. Toruń 1937 (Fontes TNTor. [T.] 30) s. 446, 449, 452. (Cyt. Korespondencja Rozrązewskiego).

²⁸ Kasper Geschkau, dwukrotny opat cystersów w Oliwie — w l. 1558—1560 i 1569—1584. Por. Ad historiam ecclesiasticam Pomeraniae Apparatus pauper [...] collectus ad interim a G. Schwengel, Cartusiae priore 1749. Cur. B. Czaplowski. Toruń 1912—1915 (Fontes TNTor. [T.] 16—19) s. 321. (Cyt. Schwengel: Apparatus). — S. Bodnia: Geschkau Kasper. W: Pol. słow. biogr. T. 7. Kraków 1948—1958 s. 410—411.

²⁹ Leonard Rembowski, opat cystersów w Pelplinie w l. 1562—1590. Zob. Schwengel: Apparatus s. 330.

suis conventibus, nimirum Cartuziensis³⁰, Zarnowiensis³¹, Zuchowiensis³², omnes simul centum florenos numeri et monetae polonicae praedictorum, decreto synodi nostrae praefatae interveniente, annuatim pro quolibet festo sancti Martini confessoris et pontificis, temporibus perpetuis iuxta decretum concilii praedicti Tridentini, collaturos se esse liberaliter receperunt et sub excommunicationis et aliis arbitrariis paenis se et successores suos submiserunt, privilegiis et exemptionibus quibusvis non obstantibus.

Ad id vero collegium seminarii huiusmodi recipientur adolescentes viginti quatuor, iuxta eiusdem concilii Tridentini praescriptum ex legitimo matrimonio progeniti, qui ad minimum quindecimum compleverint annum ac legere et scribere competenter noverint, et quorum indoles seu voluntas spem afferat eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo et fructuose inservituros esse. Inter quos esse debent octo germanicae linguae periti. Pauperum autem filios praecipue ad hoc eligi decernimus; nec tamen ditiores a studio et convictu atque collegio huiusmodi excludimus, modo suo alantur sumptu et studium prae se ferant Deo et Ecclesiae inserviendi, et ex praescripto legum seminarii vivere velint, ita ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum sit seminarium, unde nos et successores nostri, Wladislavienses episcopi, et nostro eorumque permissu inferiores praelati cum consilio rectoris et magistrorum ipsius seminarii, cum opus et opportunum fuerit, idoneos ministros ad functiones ecclesiasticas et curam animarum assumunt; cui rei melius prospicientes, eos iuramento obstrictos et obligatos esse volumus, ut in primo in seminarium ingressu iurent se nusquam alibi, quam in diocesi nostra Wladislaviensi functiones ecclesiasticas obituros ipsique soli inservituros esse. Convenit enim, ut erga hanc se gratos et memores probent huicque pietatem, doctrinam operamque suam omnem obligent, quae illos beneficiis suis aluit atque ad virtutum et scientiarum culmen ecclesiasticaeque dignitatis fastigium evehit. Si vero quem necessitatis^e vel privatae alicuius rei rationes sequi contingat, ut in vinea diocesis nostrae laborare fructumque in ea doctrinae suae exhibere non possit, is omni sumptu et impendio repenso oeconomoque et rectori seminarii, qui hoc aestimabunt, reddito, liber ab hoc iuramento nec ei obnoxius esse censebitur; ita tamen, ut eius conditionis ratio oeconomo rectorique constet, quorum consensu omnia faciet. Ut autem commodius disciplina ecclesiastica imbuantur, statim tonsura et habitu clericali utentur. Grammaticam, cantum, computum ecclesiasticum aliasque bonas et sacerdotalibus functionibus utiles artes discent; sacram Scripturam, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum atque sacramentorum tradendorum et rituum ac ceremoniarum ecclesiasticarum formas et rationes (et maxime quae ad confessiones audiendas videbuntur opportuna) a magistris et praeceptoribus suis imbibent et secundum aetatem et progressum studiorum suorum in praedicando et apte disseminando verbo Dii sese exercebunt, vel saltem catechismum et evangelia^f privatim [3] in scholis ac interdum, diebus do-

^e necessitas wyd. 1.

^f Ewangelia or. i wyd. 1.

³⁰ Jan Spir, nie prepozyt ale przeor kartuski w l. 1561—1569. Zob. Schwengel: Apparatus s. 424.

³¹ Prepozyt cysterek w Zarnowcu, nie zidentyfikowany z nazwiska. Być może, iż był nim sam opat oliwski Geschkau. — Por. przyp. 28.

³² Prepozyt norbertanek (premonstratensek) w Żukowie, prawdopodobnie Jerzy Wysocki Zob. Korespondencja Rozrazewskiego s. 447, 465.

minicis et aliis celebribus, publice a prandiis in aede divi Vitalis³³ in wlgari, declamatorio more contionatorum seu lectorum, explicando declarabunt. Erit autem curae praeceptoribus et moderatoribus ipsius collegii pro tempore existentibus, ut imprimis singulis diebus, antequam studia sua aggrediantur, Missae sacrificio adolescentes ipsi, astantibus nonnullis praeceptorum, pie religioseque intersint, ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata, et iuxta confessoris iudicium, tam nostra quam successorum nostrorum autoritate, aut capituli vel praefectorum seminarii huiusmodi voluntate et arbitrio eligendi, sumant Corpus Domini nostri Iesu Christi. Cathedrali quoque et aliis loci illius ecclesiis, dominicis et aliis festis diebus, summam Missam et vespertinas preces canendo inserviant.

Quibus omnibus et aliis ad hanc rem opportunis et necessariis rite explendis et exequendis, episcopus pro tempore existens, vel in absentia eius in spiritalibus vicarius et duo vel unus duntaxat e canonicis senioribus et gravioribus, quos vel quem capitulum de medio sui delegerit, saepius hoc ipsum collegium visitando superintendent, discolos ac incorrigibiles ac malorum morum seminarios acriter puniendo, eos etiam, si opus fuerit, re prius ad nos relata, expellendo, omniaque impedimenta auferendo, quaecumque conservando bono ordini obstare videbuntur.

Proventus autem et reditus omnes et singulos, ac bona et decimas superius descriptas, et quascumque alias obventiones eiusdem seminarii, successu temporis Deo iuvante augendas, oeconomus ecclesiae nostrae, quem aliis literis et ordinatione nostra, cum capituli nostri consensu, in hunc et alios usus instituimus³⁴, in cura et potestate ac provisione sua perpetuo habebit, illasque administrabit, colliget ac dispensabit, cum consilio, si opus fuerit, venerabilis capituli eiusdem ecclesiae nostrae, iuxta ordinationem et dispensationem desuper per nos eidem seminario dandam. De quibus quidem proventibus et redditibus universis, perceptis, expositis dictus oeconomus singulis annis nobis et successoribus nostris pro tempore existentibus, in capitulo generali festi sanctorum Trium Regum ecclesiae Wladislaviensis praesentibus, vel ad minus tribus de capitulo eiusdem ecclesiae praelatis seu canonicis deputandis et rectore seu magistro rationes reddet. Quod, si quo casu aliquando, supradictum seminarium dilaberetur vel diminueretur, nihilominus proventus eius ab oeconomio diligenter colligi et asservari debebunt, ipsumque seminarium quam primum colligi et suppleri, ut in ipsius ac non in ullos alios usus ii convertantur. Si forte autem ipsi proventus interciperentur ad tempus vel impedirentur, iure erunt repetendi, nostro et successorum nostrorum pro tempore existentium sumptu, et repetiti non nisi in eiusdem seminarii usus convertendi. Sin vero imminuerentur ita, ut viginti quatuor adolescentes cum magistris et praeceptoribus^g suis et necessariis ministris inde commode sustentare nequeant, licebit nobis et successoribus nostris episcopis [4] Wladislaviensibus, cum consensu venerabilis capituli, numerum adolescentum imminuere et alia quaevis facere, quae ad conservationem et

g preceptoribus or.

³³ Kościół św. Witalisa m. we Włocławku, opodal katedry, zbudowany w r. 1330. Przy nim znajdowały się szpital katedralny i seminarium.

³⁴ Tego samego dnia (16 VIII 1569) Karnkowski wystawił inny ważny dokument diecezjalny, mocą którego ustanowił urząd generalnego ekonoma dóbr biskupstwa włocławskiego. Ekonom ten, według planów wspomnianego biskupa, na wypadek opróżnienia stolicy włocławskiej, miał być wybierany przez miejscową kapitułę administratorem (wikariuszem kapitułnym) diecezji. Dokument ten jest opublikowany w Monumenta dioeceseos, XVI s. 33-44.

incrementum duntaxat, non autem ad eversionem sive labefactionem huius nostrae salutaris constitutionis et ipsius seminarii pertinere videbuntur.

In quorum omnium fidem et testimonium sigilla nostrum et capituli nostri subappendi curavimus. Datum Wladislaviae, postridie Assumptionis Beatae Mariae Virginis anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, praesentibus reverendis ac venerabilibus dominis: Josepho^h Konarzewski³⁵ archidiacono, Joanne Wilkowski³⁶, Stanisłao Sczawinski³⁷, Andrea Naramowski³⁸, Casparo Hannovio³⁹, Andrea Blinowski⁴⁰, Martino Gosliczki⁴¹, Alberto Borukowski⁴², Joanne Piotrowski⁴³, Petro Wyszczelski⁴⁴ praelatis et canonicis ecclesiae nostrae Wladislaviensis.

Stanislaus Carnkowski, Dei gratia episcopus Wladislaviensis, manu propria subscripsit.

Transiit per manus Stanisłai Dambrowski⁴⁵, Cracoviensis et Wladislaviensis canonici.

h Jozepho or.

³⁵ Józef Konarzewski, najpierw oficjał gen. gdański, następnie archidiacon włocławski, kanonik kruszwicki i protonot. apostolski, zmarły w r. 1591. Por. P. Czaplowski: Wykaz oficjałów gdańskich i pomorskich od 1467—1824 r. Toruń 1912 (Rocz-i TNTor. R. 19) s. 42—44. (Cyt. Czaplowski: Wykaz oficjałów). — S. Chodyński: Prałaci i kanonicy włocławscy [Rps z r. 1904, przechow. w Arch. Diec. we Włocławku] s. 332—335. (Cyt. Chodyński: Prałaci)

³⁶ Jan Wilkowski, kanonik włocławski, zm. w r. 1580. Por. Chodyński: Prałaci s. 793—795.

³⁷ Stanisław Szczawiński, kanonik włocławski, zm. ok. r. 1573. Por. Chodyński: Prałaci s. 710—711.

³⁸ Andrzej Naramowski, h. Łódzia, kanonik włocławski, zm. w r. 1578. Por. Chodyński: Prałaci s. 494—495.

i Annoiu kop.

³⁹ Kasper Hannowiusz, gdańszczanin, kanonik włocławski i warmiński, zm. po r. 1571. Por. Chodyński: Prałaci s. 243—244.

⁴⁰ Andrzej Blinowski, h. Ostoja, kanonik włocławski, kantor kruszwicki, sufragan włocł., zm. w r. 1574. Por. S. Chodyński: Biskupi sufragani włocławscy. Włocławek 1906 s. 41.— Chodyński: Prałaci s. 42—43.

⁴¹ Marcin Goślicki, kanonik włocławski i plocki, zm. w r. 1569. Por. Chodyński: Prałaci s. 224.

⁴² Wojciech Boruchowski, h. Doliwa, kanonik a następnie dziekan i oficjał włocławski, zm. w r. 1576. Por. S. Chodyński: Konsystorze w diecezji kujawsko-pomorskiej. Włocławek 1914 s. 11.— Chodyński: Prałaci s. 51—52.

⁴³ Jan Piotrowski, h. Korab, kanonik gnieźnieński, włocławski i chełmski, kustosz poznański i łowicki, zm. w r. 1586. Por. J. Korytkowski: Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. T. 3. Gniezno 1883 s. 221—222. (Cyt. Korytkowski: Prałaci).— Chodyński: Prałaci s. 575—576.

⁴⁴ Piotr Wyszczelski, h. Rola, kanonik włocławski, oficjał gdański, zm. w r. 1576. Por. Czaplowski: Wykaz oficjałów s. 26—27 i 36—40. Chodyński: Prałaci s. 833—834.

⁴⁵ Stanisław Dąbrowski, h. Poraj, archidiacon gnieźnieński, łączyci i kurzelowski, kanonik krakowski i włocławski, prepozyt wólborski, oficjał włocławski, kanclerz kilku biskupów, uczony i zastępowy prałat w kilku diecezjach, zm. w r. 1575. Por. L. Łętowski: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 2. Kraków 1852 s. 165, 199.— Korytkowski: Prałaci, T. 1. Gniezno 1883 s. 194—203.— Chodyński: Prałaci s. 133—135.